

IRODALOM

MICHALKÓ GÁBOR:

Boldogító utazás. A turizmus és az életminőség kapcsolatának magyarországi vonatkozásai.

MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2010. 119 p.

„Nagy tanár elvtárs már nyugdíjas volt, de nyolcadikban újra visszahívták földrajzot tanítani, és minden órán abból feleltetett, hogy mi az a boldogság. Aki nem tudta, az elzúgott földrajzból. Minden órán elmondta azt is, hogy Doberdónál olyan szörnyű vérontás volt, hogy aki ott küzdött, az vagy meghalt, vagy megbolondult. Aztán hozzátette, hogy én is ott harcoltam, fiaim.” (Hunčík Péter: Határeset. Kalligram Kiadó, Pozsony, 2009. pp. 156–157.) Akinek esetleg kétségei támadtak, hogy mi végre kutatja egy földrajzos a boldogság témakörét, annak remélhetőleg minden fenntartása eloszlik, miután e Hunčík-regény idézetet elolvasta: a boldogság kutatása bizony a földrajz feladatai közé tartozik!

Komolyra fordítva a szót: a könyvet végigolvasva megállapítható, hogy a boldogság (~életminőség) vizsgálata reális alternatívája a fejlettségi kutatásoknak. Sőt, talán abból kifolyólag, hogy még több szubjektív tényezővel, alkotóelemmel jellemezhető, szélesebb tárházat kínálja a kvantitatív és a kvalitatív eszköztárral akár egyidejűleg dolgozó földrajzos kutatók számára, amint az a könyvből is kiténik. A könyv nyolcadik fejezetének kulcsfogalmát használva úgy is fogalmazhatunk, hogy Michalkó Gábor egy kutatási niche-re tapintott rá, amellyel kapcsolatos vizsgálatoknak minden bizonnyal nem az első és egyetlen összefoglaló munkáját tartjuk kezünkben. A szerző elsősorban a szociológia, a pszichológia és a közgazdaságtan jóléttel, jóléttel kapcsolatos vizsgálatai közé illeszti be munkáját; fő célja, hogy az utazás és az életminőség kapcsolatát vizsgálja, többféle megközelítésből. Ennek megfelelően a földrajzosok erőseit megcilllogtató széleskörű, több tudományterületről merítő szakirodalmi bázist épített ki és elemez a kiadványban.

Az első két fejezet elméleti jellegeből fakadóan – ahol az életminőség, a boldogság, illetve a turizmus idevonatkozó kapcsolódásai kerülnek fókuszba – kimondottan erre a szakirodal-

mi háttérre támaszkodik, azonban a későbbi fejezeteket is rendre elméleti megalapozással, szakirodalmi pozicionálással, szakmai bevezetővel vagy éppen gyakorlati példákkal indítja, amelyek figyelemfelkeltőként is jól funkcionálnak. Az elméleti részek azonban nem túl terjedősek, a szerzőnek nem is szándéka, hogy rendet vágjon a transzdiszciplináris témákra jellemző „szokásos” fogalmi zűrzavaron, így ezek a részek is könnyen olvashatók. A könyv elemző része alapvetően két kérdőíves felmérésre és egy interjú információgyűjtésre támaszkodik. A harmadik fejezet általában vizsgálja az utazás és a boldogság kapcsolatát, az itt közölt eredmények jól igazolják az olvasó némely, a témával kapcsolatban az olvasás közben született hipotézisét. A negyedik fejezet elsősorban a nyugdíjas turizmus vizsgálatára helyezi a hangsúlyt, itt is alátámasztást nyer, hogy a turizmus fejlesztésének igen jelentős korszecifikus vonzatai vannak. Itt jegyezzük meg, hogy talán érdemes lett volna a vizsgálatokba – mintegy kontrollváltozóként, „materiális értéktényezőként” – mélyebben bevonni a gyermekvállalás boldogító szerepének megítélését (vö. 3. táblázat, 5. és 16. ábra). Ugyanis a fiatalabb korosztályok szemében az utazás és a gyermekvállalás gyakran egymást kizáró tényezőként szerepel (legalábbis gyerekekkel nem lehet akármilyen az utazás), holott míg előbbi időszakos, utóbbi bizonyos szempontból közel folyamatos boldogságfaktorként funkcionálhat. Az anyagi helyzet és az utazások, illetve az életminőség kapcsolatrendszerét kibontó ötödik fejezetben kerül csak elő a gyermekvállalás, mint az életesemények egyik boldogságnövelő faktora.

A hatodik–nyolcadik fejezetben a Szerző az utazási áramlatlény kezdő és végpontját vizsgálja meg: előbb a turisztikai terek, a kitüntetett desztinációk vonzerőit, funkcionalitását szedi alkotóelemeire, azonosítva azok boldogsággeneráló hatásait, illetve elemeit. Majd a fo-

gadónépesség, a helyiek szemszögéből elemzi ugyanezeket a területeket, azzal a kérdéssel a háttérben, hogy vajon a turisztikailag frekvenciált területek élhetőbb helyek-e egyben. Itt többek között rámutat a turizmusfejlesztés gyakran elhanyagolt pozitív (pl. környezetformáló, kapcsolatteremtő, identitáserősítő stb.) helyi hatásaira, nem megfeledkezve természetesen a negatív hatásokról sem. A nyolcadik fejezet pedig „rezidenciaturizmus”, a turizmus és a migráció (lakóhelyválasztás) határmezsgyéjén szereplő turisztikai niche fogalmát bontja ki, és szolgál adalékokkal a külföldiek magyarországi niche-einek megismeréséhez. A kilencedik fejezet a turizmus életminőségre gyakorolt hatásának mérésére vonatkozó kísérleteket mutatja be röviden, ahol a legújabb törekvések – Budapest-modell – mellett megismerkedhetünk a szerző saját állásfoglalásával is: „Egy

adott társadalom utazásainak és az életterébe (mint turisztikai desztinációba) érkezők számából képezett hányados alkalmas lehetne a vizsgált közösség életminőségének megragadására” (p. 104).

Az összegzéssel is megerősítést nyer, hogy a gondos tördelésnek, az egyszerű, de szép ábráknak és térképeknek, valamint a nem szokványos fejezetcímeknek is köszönhetően könnyed olvasmánynak számító *Boldogító utazás* alapüzenete a ma és a holnap emberi társadalmainak, illetve azok életminőségének fenntarthatóságát célozza, s ebben a turizmus nem elhanyagolható szerepét hangsúlyozza. A munka a Szerző szándékainak megfelelően egy jó szakkönyv arra, hogy elgondolkodtasson a turizmus, a tér és a földrajz kapcsolatáról.

JANKÓ FERENC